

Collectief vooruit, individueel achteruit

De impact van COVID-19 op Erkende Goede Doelen

Highlights uit het onderzoek van Radboud Universiteit en Toezichthouder CBF

Lau Schulpen, Luuk van Kempen, Sara Kinsbergen en Daniëlla van Uden
Nijmegen, april 2021

ACHTERGROND

- In februari 2021 ontvingen in totaal 641 goededoelenorganisaties in Nederland een uitnodiging deel te nemen aan de derde meting van een onderzoek gericht op het in kaart brengen van de gevolgen van COVID-19. Het gaat hierbij om 621 organisaties die op dat moment te boek stonden als een Erkend Goed Doel (EGD) bij toezichthouder CBF aangevuld met 20 organisaties die wel de EGD-status hadden in een eerdere meting maar die sindsdien om een of andere reden zijn kwijtgeraakt. Van die 641 EGD's vulden uiteindelijk 317 (49,5%) de vragenlijst in. Het overgrote deel (303 EGD's of 95,6% van de respondenten) vulde de vragenlijst volledig in.
- Voor de onderhavige analyse verdelen we – net als bij de eerdere metingen – de groep in drie subgroepen in op basis van hun totale baten in 2018/2019. In bijna 40% van de gevallen gaat het dan om EGD's met totale baten vóór het COVID-19-jaar 2020 van meer dan € 2 miljoen. Daarnaast categoriseren we 37,5% als middelgroot (met een pre-COVID-19-inkomen tussen € 100.000 en € 2 miljoen) en de resterende 23% als klein (< € 100.000). Wat betreft budget is de onderzoeksgroep een goede afspiegeling van de gehele EGD-groep. Wel zijn grote organisaties getalsmatig enigszins oververtegenwoordigd.

Figuur 1: Aantal deelnemende Erkende Goede Doelen

Totale inkomsten van deze 317 Erkende Goede Doelen **2,47** miljard euro

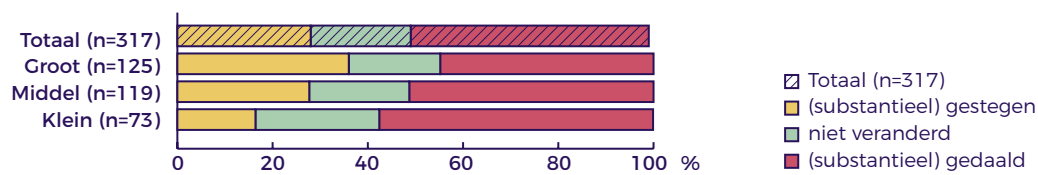
ALGEMEEN

- 'Corona raakt iedereen' is een veelgehoorde uitspraak. In het afgelopen jaar hebben we echter geleerd dat corona zeker niet iedereen in gelijke mate raakt. In de economie zien we dan lockdown-winnaars als Ahold Delhaize en Just Eat Takeaway staan tegenover horecabazen die vechten voor overleving. In de wereld van Nederlandse goede doelen is dat beeld niet heel erg anders.
- Uit het onderzoek blijkt dat het onderzochte deel van de goededoelensector als geheel er financieel op vooruit is gegaan, veel veranderingen heeft doorgevoerd in haar programma's en slechts in zeer geringe mate veranderingen in staf heeft ondergaan als gevolg van COVID-19.
- De collectieve financiële winst komt echter in een ander daglicht te staan als we inzoomen op individuele goededoelenorganisaties. Dan zien we dat de verschillen tussen organisaties groot kunnen zijn.
- Zo lijkt COVID-19 voor een op de zeven EGD's geen enkel (financieel, staf of activiteiten) gevolg te hebben gehad. De overige goede doelen omvatten dan organisaties die als gevolg van COVID-19 aanzienlijk in inkomen achteruit zijn gegaan, een deel van hun staf heeft moeten ontslaan en een deel van hun reguliere werkzaamheden tijdelijk heeft moeten stoppen, maar ook organisaties die hun inkomen hebben zien stijgen, meer staf hebben aangenomen en nieuwe activiteiten hebben opgezet.

FINANCIËLE GEVOLGEN VAN COVID-19

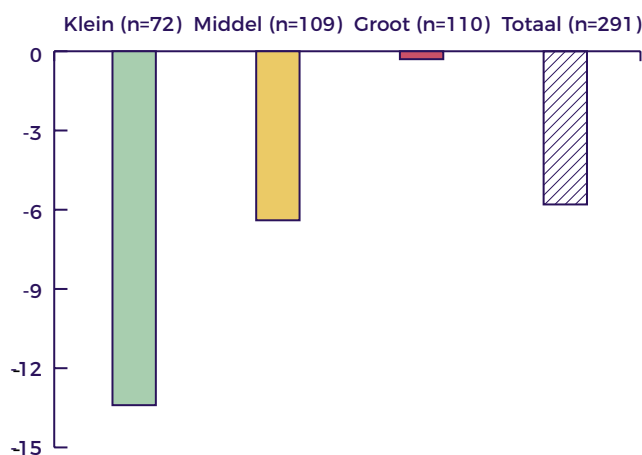
- Ruim 28% van de EGD's noteert over 2020 een (beperkte tot substantiële) groei in inkomen. In de helft van deze gevallen betreft het grote goede doelen, maar in alle drie inkomensgroepen zien we groeiers.
- Tegenover de 'groeiers' staan in totaal 159 EGD's (50,2%) waarvan het inkomen over 2020 als gevolg van COVID-19 is gedaald (zie Figuur 2). Bovendien verwacht van die laatste groep ruim 40% dat hun inkomen in 2021 niet zal stijgen. De verschillen tussen inkomensgroepen zijn overigens aanzienlijk. Kleine organisaties zijn niet alleen negatiever in hun toekomstverwachtingen maar scoren ook significant negatiever over het COVID-19-jaar 2020.

Figuur 2: Effecten op inkomen over 2020 (drie inkomensgroepen)

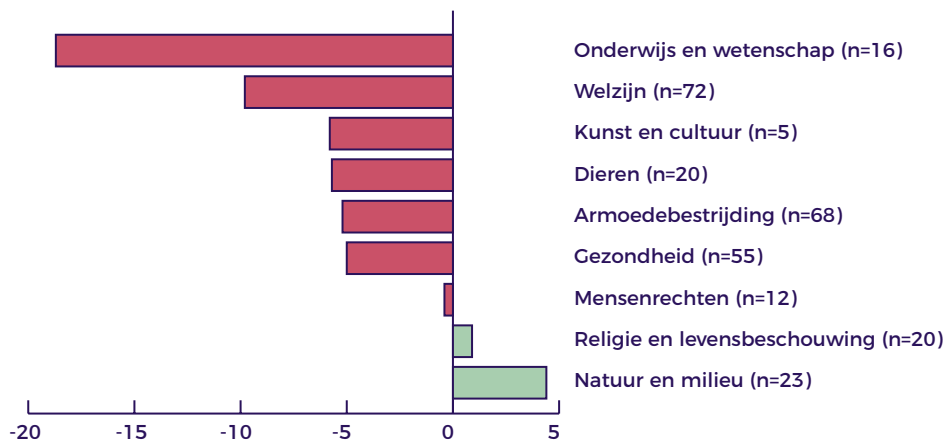
- In euro's is de groei in baten substantieel groter dan de daling. De stijgers (n=84) binnen onze respondenten noteren een totale groei van bijna +€ 174 miljoen, terwijl de dalers (n=139) in totaal ruim -€ 67 miljoen aangeven. Nuanceringen zijn hier echter op hun plaats.
- Om te beginnen zit ruim twee derde van de stijging in inkomsten slechts bij vijf organisaties. De overige een derde is dus verdeeld over 79 andere stijgers. Ook bij de dalers zien we een relatief sterke concentratie: de top-5 dalers in absolute getallen nemen 46% van het totale verlies van € 67 miljoen voor hun rekening.
- Op de tweede plaats is het belangrijk de toe- en afnames in baten af te zetten tegen de pre-COVID-19-baten. Een dergelijke analyse laat zien dat stijgende inkomsten sterk geconcentreerd zijn in de groep van grote organisaties (en daarbinnen vooral die actief zijn in ontwikkelingslanden). Desalniettemin scoren ook de grote organisaties als groep gemiddeld een klein verlies van -0,3% (zie Figuur 3). Daarmee doen ze het wel beduidend beter dan de middelgrote (-6,4%) en kleine (-13,4%) organisaties.

Figuur 3: Inkomensverandering in 2020 per inkomensgroep (in % baten 2018/2019)

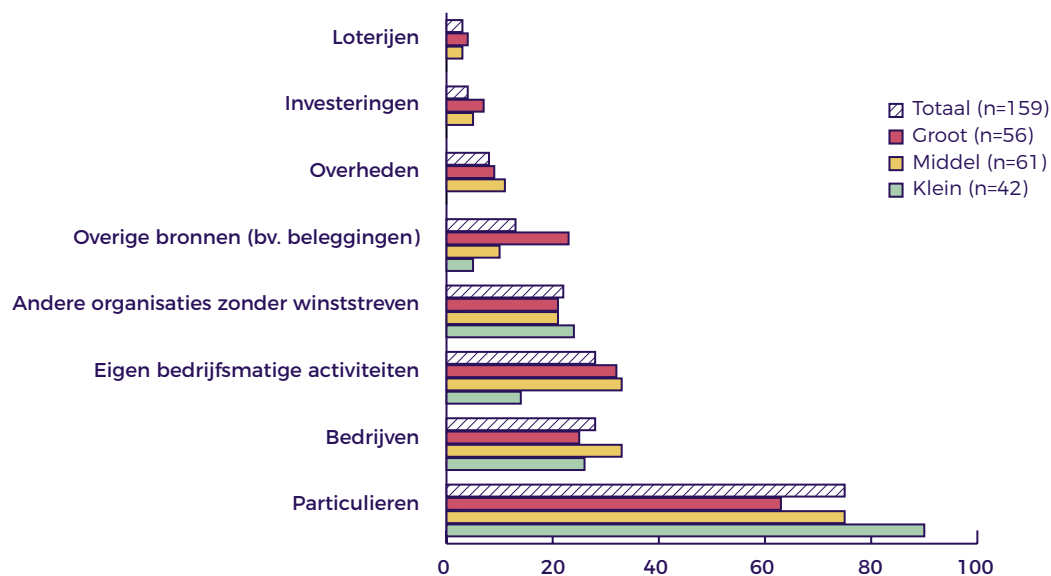
- Als we thematische clusters van organisaties uitlichten (zie Figuur 4), komen natuur-en milieuorganisaties er het beste vanaf in termen van een gemiddelde inkomensstijging van 4,4%. Dit tekent scherp af tegen de substantiële dalers, in het bijzonder de sectoren welzijn (-9,8%) en onderwijs (-18,7%). Organisaties op het gebied van gezondheid noteren een gemiddeld verlies van 5% en behoren daarmee tot de middenmoot. Zij profiteren derhalve niet van de toegenomen aandacht voor gezondheid sinds de pandemie-uitbraak, althans niet in z'n totaliteit.

Figuur 4: Inkomensverandering in 2020 per thematische groep (in % baten 2018/2019)

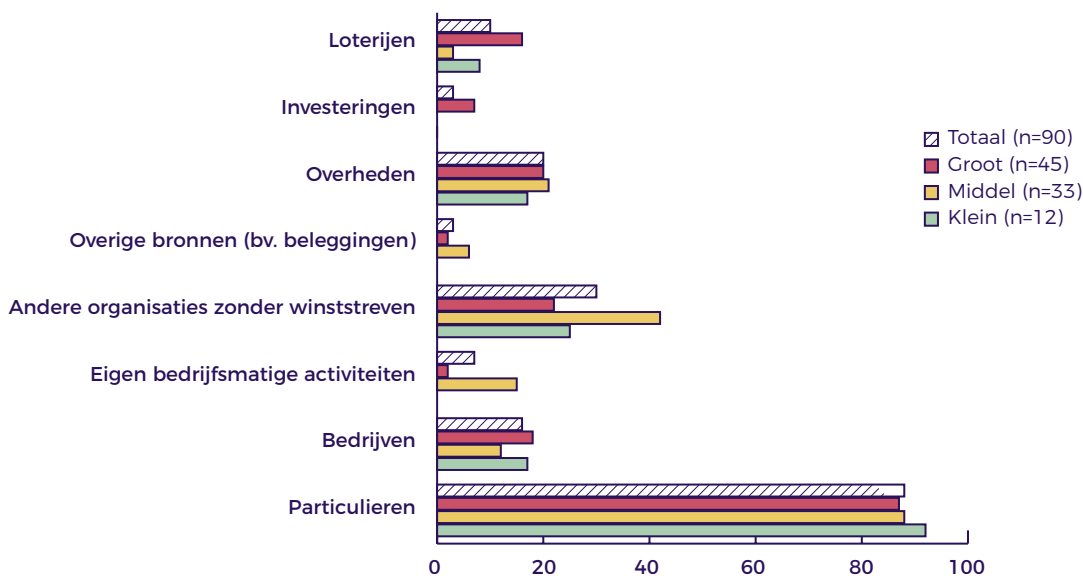

- De vaakst genoemde inkomstenbron die heeft bijgedragen aan veranderingen in baten over 2020 betreft particulieren. Dat geldt overigens zowel voor de organisaties die een stijging in inkomen noteren (88%, n=90) als degene die een daling laten zien (75%, n=159) (zie ook Figuur 6 en Figuur 5).
- Voor dalers vormen problemen om fondsenwervende acties en evenementen te organiseren een belangrijke reden voor deze teruggang (genoemd door meer dan de helft van de organisaties). Eenmalige giften worden bij deze teruggang in particuliere donaties het vaakst genoemd (37%). Vaste donateurs daarentegen blijven ook in COVID-19-tijden hun organisaties veelal trouw. Slechts 18% van deze goede doelen geeft aan een teruggang te hebben gezien in de bijdragen van vaste donateurs.
- Voor stijgers zijn particuliere donaties zo mogelijk nog belangrijker en dat geldt met 72% al zeker voor de eenmalige giften. Ook een toename in vaste donateurs/donaties (34%) en erfenissen (33%) zijn hier van belang.

Figuur 5: Inkomstenbronnen die vooral hebben bijgedragen aan het dalende inkomen

Figuur 6. Inkomstenbronnen die vooral hebben bijgedragen aan het *stijgende* inkomen

- Belangrijk is te melden dat bijdragen van particulieren in het algemeen een belangrijke inkomstenbron vormen voor goede doelen. Vrijwel alle organisaties (96,5%) ontvangen gelden van particulieren en die particuliere gelden tezamen vormen 27% van het pre-COVID-19-inkomen van onze respondenten. De belangrijkste inkomstenbron voor de goededoelensector is overigens de overheid. Het feit dat de overheid slechts door een handvol goede doelen als onderdeel van de neergang (of vooruitgang) in inkomsten wordt gezien, toont aan dat die bron in het COVID-19-jaar 2020 grotendeels stabiel is gebleven. Waarschijnlijk heeft dat te maken met langlopende subsidies (aan vooral middelgrote en grote organisaties).
- Inkomsten vanuit bedrijven en uit eigen bedrijfsmatige activiteiten (zoals entreegelden en inkomsten uit verkopen van diensten en producten) zijn naast die particuliere donaties van belang in dalende inkomens. Dit geldt zeker voor middelgrote en grote organisaties waar een kwart tot een derde van de organisaties aangeeft minder inkomsten te hebben ontvangen van bedrijven en/of uit eigen bedrijfsmatige activiteiten.
- Een daling in inkomsten gaat vaker gepaard met een daling in uitgaven (bij 65% van de dalers is dat zo) - net als een stijging in inkomsten gepaard gaat met een stijging in uitgaven (bij 51% van de stijgers is dat zo). Die link tussen inkomsten en uitgaven is echter niet in alle gevallen zo eenduidig. Zo koppelt 12% van de EGD's een inkomstendaling aan een uitgavenstijging en doet 25% precies het tegenovergestelde.
- Omdat uitgaven in de meest voorkomende gevallen meebuigen met inkomsten, reflecteren veranderingen in de reserves goeddeels de veranderingen in inkomen (zie Tabel 1a en Tabel 1b).

Tabel 1a. Frequentieverdeling van verandering in reservepositie

VERANDERING IN RESERVES - 2020 (% VAN ORGANISATIES PER CATEGORIE)				
Substantieel gedaald [▼▼]	Enigszins gedaald [▼]	Gelijk gebleven [0]	Enigszins gestegen [▲]	Substantieel gestegen [▲▲]
11,1% (n=32)	28,7% (n=83)	32,2% (n=93)	20,8% (n=60)	7,3% (n=21)

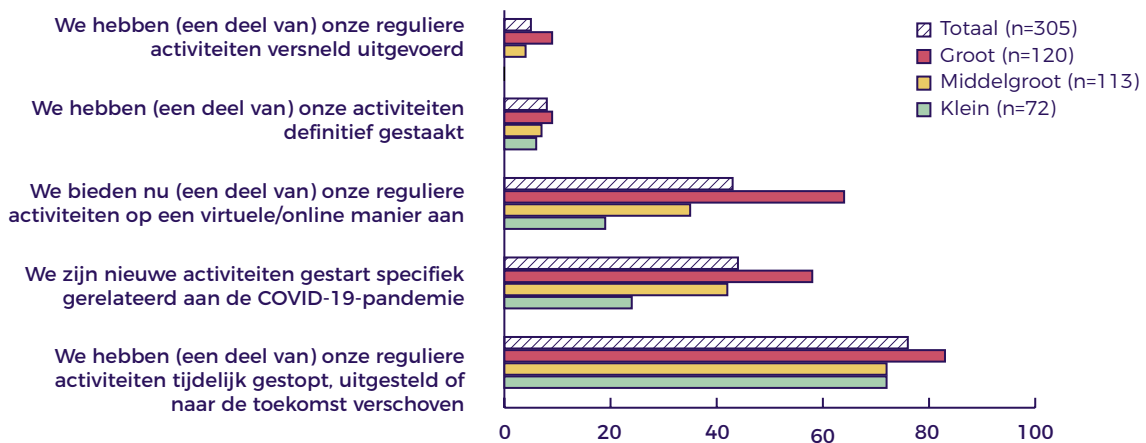
Tabel 1b. Relatie tussen verandering in reserves en toe/afname in inkomsten

VERANDERING IN RESERVES - 2020				
[▼▼]	[▼]	[0]	[▲]	[▲▲]
Gemiddelde toe/afname in inkomsten (in % van pre-COVID-19-inkomsten) per categorie				
-28%	-17%	-2%	+10%	+21%

DE GEVOLGEN VAN COVID-19 OP WERKZAAMHEDEN EN AANTAL MEDEWERKERS

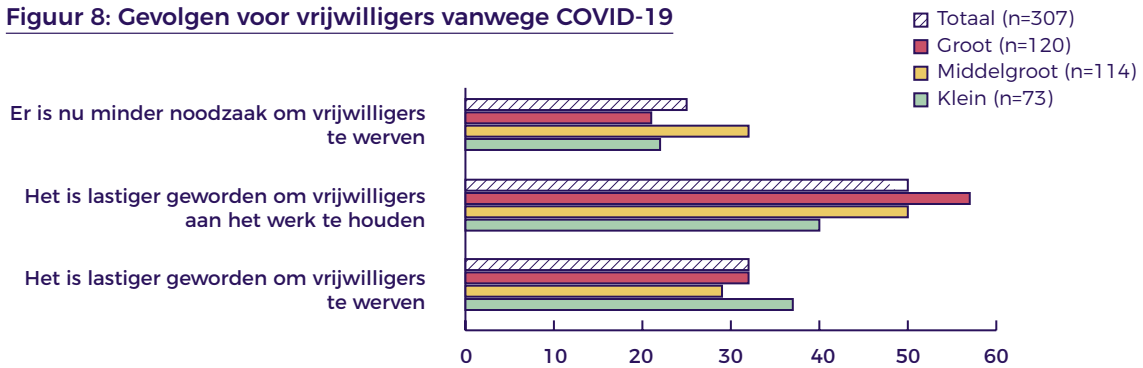
- Voor ruim 1 op de 10 EGD's (12%, n=305) heeft COVID-19 niet geleid tot veranderingen in hun werkzaamheden. Dat is overigens hoger voor kleine organisaties (17%) dan voor grote (8%).
- Grote organisaties zijn ook in veel grotere aantallen nieuwe activiteiten gestart die specifiek gerelateerd zijn aan COVID-19 (zie ook Figuur 7). Terwijl dat geldt voor 24% van de kleine EGD's geldt dat voor 43% van de middelgrote en 58% van de grote. Een vergelijkbaar (maar nog iets groter) verschil tussen de inkomensgroepen zien we met betrekking tot een switch naar het online aanbieden van een deel van hun reguliere activiteiten.
- Tegelijk hebben relatief veel organisaties (een deel van) hun reguliere activiteiten tijdelijk gestopt, uitgesteld of naar de toekomst verschoven (76%) of zelfs definitief gestaakt (8%). Slechts een zeer klein deel (5%; uiteenlopend van 0% bij de kleine organisaties tot 9% bij de grote) heeft de uitvoering van hun reguliere activiteiten versneld.
- Veranderingen in hun reguliere programma zijn vooral verbonden met COVID-19-restricties (zoals bijvoorbeeld mobiliteitsbeperkingen) opgelegd door landelijke, regionale of lokale overheden in binnen- en/of buitenland (72%, n=269) en het beperken van gezondheidsrisico's voor staf of begunstigden (66%). Tegelijkertijd spelen ook veranderingen in de wensen en prioriteiten van de doelgroep (38%) een belangrijke rol.

Figuur 7: Gevolgen voor doelstellingsactiviteiten vanwege COVID-19

- Voor de toekomst (2021) verwacht ruim een derde van EGD's (35,7%) dat ze hun reguliere activiteiten grotendeels normaal zullen kunnen uitvoeren. Kleine organisaties zijn met 26,4% beduidend pessimistischer.
- De gevolgen van COVID-19 op het aantal medewerkers bij goede doelen is relatief beperkt. Voor een belangrijk deel is dat omdat 81% van de kleine en ruim een kwart van de middelgrote organisaties alleen wordt gedragen door vrijwilligers. Bovendien: van de kleine en middelgrote organisaties met betaalde staf geeft respectievelijk 79% en 71% aan geen veranderingen te hebben doorgevoerd in het personeelsbestand. Bij de grote organisaties (waarvan er slechts drie stellen geen betaalde staf te hebben) is dat percentage met 58% beduidend lager.
- In totaal geeft 12,5% van de organisaties met staf aan nieuwe stafleden te hebben aangenomen, 9% dat ze staf hebben ontslagen en ruim 14% dat ze zowel staf hebben moeten laten gaan als nieuwe staf hebben aangesteld. Voor het jaar 2021 zijn de organisaties redelijk optimistisch. Zo verwacht 19% dat ze in 2021 meer mensen in dienst zullen nemen en slechts 3% dat ze (nog) meer mensen zullen moeten ontslaan.

Figuur 8: Gevolgen voor vrijwilligers vanwege COVID-19

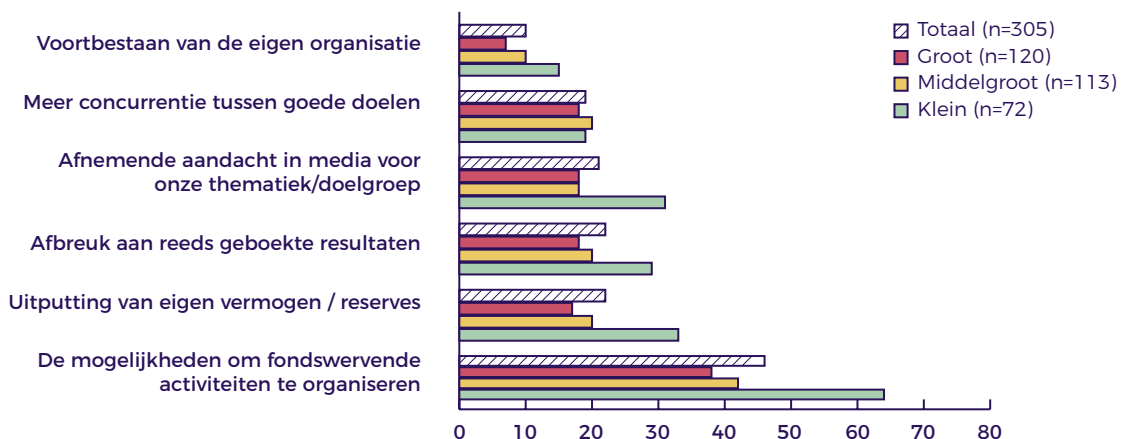

- Met slechts een kwart van de organisaties die het eens is met de stelling dat er minder noodzaak is vrijwilligers te werven, lijken de gevolgen op dit vrijwilligersgebied ook beperkt (zie Figuur 8). Zeer waarschijnlijk is dit direct verbonden met het grote aantal dat activiteiten deels heeft gestopt of uitgesteld. Dat zien we ook terug in het feit dat de helft van de organisaties deelt dat het lastiger is geworden om vrijwilligers aan het werk te houden.

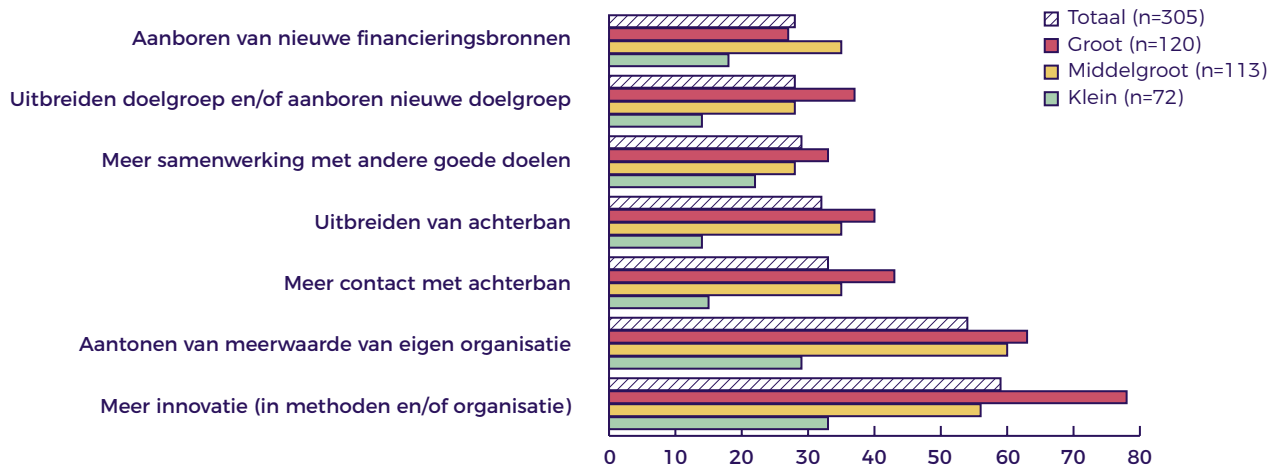
ZORGEN EN KANSEN

- Toch zijn de EGD's niet over alles in de toekomst positief. Zoals Figuur 9 laat zien, maakt 10% van hen zich (grote) zorgen over het eigen voortbestaan – en dat percentage stijgt naar 15% als we alleen naar de kleine organisaties kijken. Substantieel meer zorgen hebben organisaties echter over de mogelijkheden om hun fondsenwervende activiteiten uit te voeren. Het feit dat 46% van de goede doelen zich hier (grote) zorgen over maakt (en 22% dat (ook) doet over hun reserves) bevestigt hoe belangrijk de financiële gevolgen van COVID-19 zijn. Opvallend is dat, met uitzondering van meer concurrentie tussen goede doelen, in alle gevallen meer kleine organisaties zich zorgen maken.

Figuur 9: Zorgen voor de toekomst

Figuur 10: Kansen naar aanleiding van COVID-19

- COVID-19 biedt tegelijk ook kansen (zie Figuur 10). Opvallend is dat het vooral de grote organisaties zijn die kansen zien op allerlei terreinen. Zo ziet een meerderheid van die grote EGD's kansen op het gebied van innovatie en in het aantonen van de meerwaarde van hun eigen organisatie. In dat laatste geval worden ze overigens op de hielen gezeten door de middelgrote organisaties. Slechts op het terrein van het aanboren van nieuwe financieringsbronnen moeten de grote de middelgrote voor laten gaan. In alle gevallen zien de kleine organisaties relatief de minste kansen.

RISICO EN IMMUNITEIT

- De kans dat goede doelen in de afgelopen periode negatieve financiële gevolgen hebben ervaren van COVID-19 is significant groter voor kleine organisaties, voor organisaties die sterker afhankelijk zijn van inkomsten van bedrijven, voor organisaties die sterker afhankelijk zijn van inkomsten uit eigen bedrijfsmatige activiteiten, en voor organisaties actief op het thema onderwijs (zie ook Figuur 11).
- Goede doelen die gekenmerkt kunnen worden als ontwikkelingsorganisatie ervaren significant minder negatieve financiële gevolgen van COVID-19. Datzelfde geldt voor organisaties die actief zijn op het gebied van natuur & milieu.

Figuur 11. Risico en immuniteit (2020)

- Organisaties met lage inkomsten (< € 100.000)
- Afhankelijkheid van inkomsten van bedrijven
- Afhankelijkheid van inkomsten uit eigen bedrijfsmatige activiteiten
- Organisaties actief op het thema 'onderwijs'

- Organisaties actief in *Global South* (ontwikkelings-samenwerking)
- Organisaties actief op het thema 'natuur & milieu'